

Матеріал призначений для
спеціалістів в сфері охорони здоров'я

Променева діагностика аномалій та вад розвитку легень, бронхів та легеневих судин

шпаргалка

Підготовано за матеріалами курсу «PRO візуалізацію захворювань органів грудної клітки у дітей» від Progress Platform (2025). Копіювання та поширення даного матеріалу лише з дозволу автора.

Зверніть увагу, що представлена шпаргалка/конспект є лише коротким викладом матеріалу і не завжди може містити всю інформацію з лекцій заходу!

**МАТЕРІАЛ ПРИЗНАЧЕНИЙ ДЛЯ СПЕЦІАЛІСТІВ
СФЕРИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

Progress

Наші заходи:

Характеристика анатомічного та функціонального стану легень

Вроджені вади розвитку легень є однією з найскладніших діагностичних та лікувальних проблем сучасної пульмонології.

Аномалії легень виникають внаслідок порушень на ранніх стадіях ембріогенезу або постнатальних змін, але клінічно виявляють себе переважно після приєднання до них інфекційно-запальних ускладнень. Найчастіше це відбувається у ранньому дитячому віці, рідше — у старшому.

Методи діагностики

⇒ **УЗД**

- Пренатальний скринінг
- Неонатальний скринінг

⇒ **Ro**

- Уточнення локалізації, розмірів
- Наявність mass effect
- Динамічне спостереження

⇒ **КТ**

- КТ-ангіографія
- Уточнення локалізації, характеру вади
- Планування оперативного втручання

⇒ **МРТ**

- fetal-MR — характеристика ураження та визначення об'єму вади легені
- МР-ангіографія + планування операції

Класифікація

Мас-ефект — вплив, що надається патологічно збільшеною тканиною на сусідні здорові тканини, викликаючи вторинні патологічні процеси: компресію, зсув, деформацію, ателектаз.

Non-mass-like lesions	Mass-like lesions
З судинними аномаліями: <ul style="list-style-type: none"> - агенезія, аплазія, гіпоплазія; - AVM; - TAPVR; - Scimitar syndrome та ін.	З судинними аномаліями: <ul style="list-style-type: none"> - секвестрація (ЛС).
Без судинних аномалій: <ul style="list-style-type: none"> - аномалії трахеобронхіального дерева (трахеальний бронх, дивертикул трахеї та бронхів, кардіальний бронх, стеноз трахеї та ін.)	Без судинних аномалій: <ul style="list-style-type: none"> - CPAМ; - ВЛЕ (CLH, CLE); - кісти легень; - атрезія бронха.

Non-mass-like lesions

З судинними аномаліями

Комплекс легеневої агенезії–аплазії–гіпоплазії

Класифікація за Шнайдером

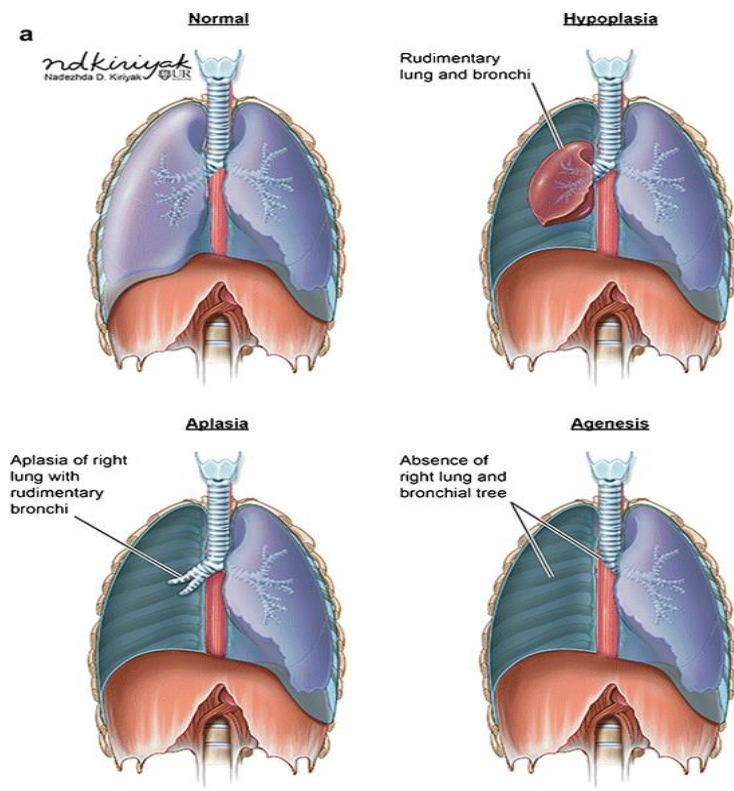
Тип I (агенезія): повна відсутність паренхіми легень, бронхів і судин.

Тип II (аплазія): повна відсутність легеневої паренхіми та судин з наявністю рудиментарного бронха.

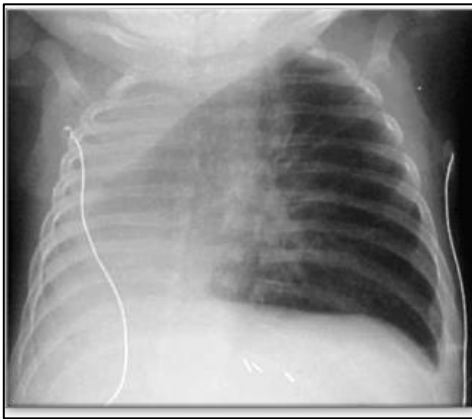
Тип III (гіпоплазія): гіпоплазія легеневої артерії та бронхів зі змінною кількістю легеневої тканини.

За етіологією:

- первинний, пов'язаний з ембріологічним дефектом або внутрішньоутробним недорозвиненням;
- вторинний, пов'язаний зі станами, які обмежують ріст легень плоду.

Агенезія, аплазія легені

Обидві вади в морфологічному і функціональному відношеннях близькі між собою.

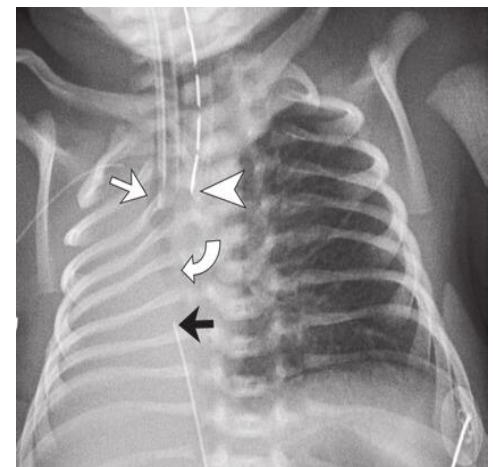
В обох випадках місце відсутньої легені займають зміщені органи середостіння, вікарно збільшена протилежна легеня і пухка жирова клітковина.

➤ Інтенсивне затемнення половини грудної клітки.

➤ Ознаки об'ємного зменшення:

- різке зміщення середостіння в бік ураження;
- деформація грудної клітини: уражена половина грудної клітки зменшена, сплюснена, міжреберні проміжки звужені;
- купол діафрагми зміщений догори.

➤ Здорова легеня компенсаторно здувається і пролабує в протилежний бік, формуються хибні медіастинальні кили.

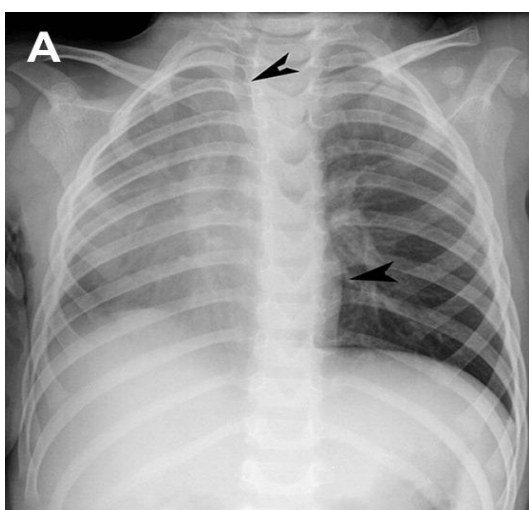

- Грудна клітка вибухає, м/р проміжки розширені.

ПРОСТА ГІПОПЛАЗІЯ

Характеризується недорозвиненням легені, окремих часток або сегментів і являє собою відносно рівномірне зменшення об'єму органу в результаті зменшення числа розгалужень бронхів (до 10-14 генерації) без кістозних або веретеноподібних їх розширень.

- Ознаки зменшення легені: зменшення об'єму легеневого поля, прозорість якого знижується.

- Асиметрія грудної клітки, звуження міжреберних проміжків, високе стояння діафрагми.

- Зміщення органів середостіння в бік ураження, симптом «оголення хребта».

Варіанти простої гіпоплазії

I — є лише бронхи 3-6-го порядку (с-м «обгорілого дерева») — найчастіша локалізація нижня частка лівої легені

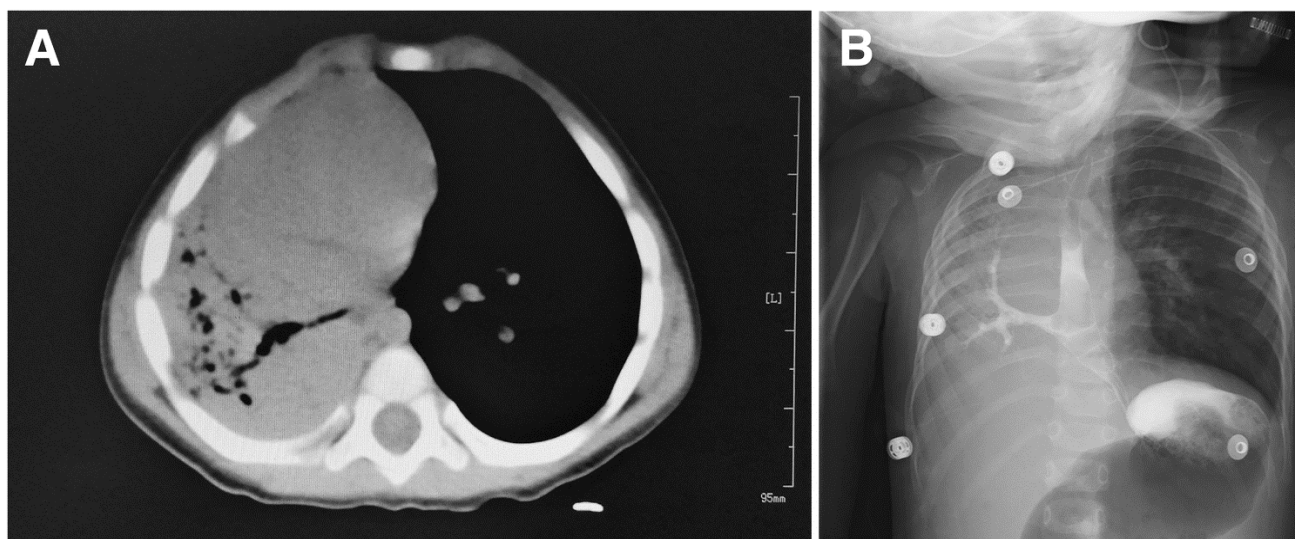
II — від головного або часткових бронхів відходять тонкі гілочки, які за калібром відповідають бронхам 8-10-го порядків — вада частіше двобічна

Кістозна гіоплазія

Вада розвитку легені або її частини, обумовлена недорозвиненням легеневої паренхіми, судин і бронхіального дерева з формуванням порожнин дистальніше субсегментарних бронхів, тобто недорозвинення супроводжується кістозним переродженням респіраторної частини легені.

Некласифікована бронхолегенева мальформація передньої кишки

Бронхолегенева мальформація передньої кишки — це рідкісна вроджена аномалія, що характеризується явним вродженим сполученням між стравоходом або шлунком та ізольованою частиною дихальних шляхів.

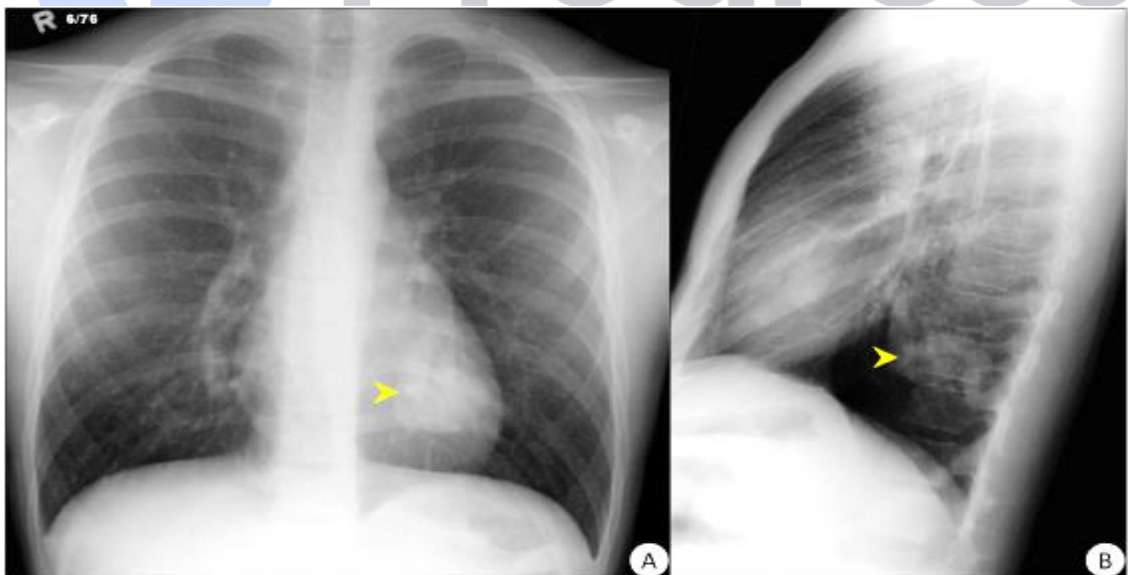
Ураження, що включають частковий бронх, що виходить зі стравоходу, описуються як **стравохідний бронх**.

Якщо головний бронх виходить зі стравоходу, його називають **стравохідною легенею**.

Артеріовенозні мальформації легень

— (артеріовенозні нориці, артеріовенозні фістули, кавернозні телеангіектазії, артеріовенозні ангиоми) патологічний зв'язок артеріальних і венозних судин, через який, минаючи капілярну систему, відбувається неефективний кровообіг (скидання крові часом складає до 49–90%). Легеневі артеріовенозні мальформації (АВМ) виникають внаслідок вогнищцевого дефекту розвитку легеневої капілярної мережі.

- Можуть бути вродженими або набутими (після травми або інфекції).
- Спадкова геморагічна телеангіектазія (СГТ) або синдром Ренду-Ослера-Вебера є аутосомно-домінантним захворюванням, при якому до 35% випадків мають легеневі АВМ, часто множинні.
- Легеневі АВМ демонструють переважання нижньої частки в 50–70% випадків.
- МDCT-ангіографія є методом вибору для візуалізації, а лікування симптоматичних уражень полягає в ендovasкулярній спіральній емболізації.
- ✓ **Проста артеріовенозна фістула** або аневризма, яка складається з однієї привідної артерії, аневризматично розширеної судинної ділянки без внутрішніх перегородок і однієї відвідної вени.
- ✓ **Складна артеріовенозна фістула**, яка становить дві або більше привідні артерії, відвідні вени та гіллясте тіло, яке розділене множинними внутрішніми перегородками.

Діаметр живильної артерії ЛАВМ є важливим для розгляду питання лікування. Транскатетерна емболізація за допомогою спіралей або заглушок показана для ЛАВМ з діаметром живильної артерії більше 3 мм.

У пацієнтів з клінічними симптомами, пов'язаними з ЛАВМ, лікування може бути спрямоване на живильні артерії діаметром від 2 мм.

Живильну артерію в ідеалі слід вимірювати на відстані 2–3 мм проксимальніше вогнища.

Вено-частковий синдром

— збірний термін для різних аномалій розвитку грудної порожнини, які часто співіснують в одного і того самого пацієнта.

Може включати:

- гіпоплазію правої легені, часткову агенезію, аплазію і гіпоплазію (69%);
- частковий або тотальний аномальний дренаж легеневиких вен (31%);
- відсутність або гіпоплазію правої легеневої артерії (14%);
- легеневу секвестрацію (24%);
- часткове або повне артеріальне кровопостачання легені з великого кола кровообігу без секвестрації (10%);
- відсутність або обрив нижньої порожнистої вени (7%);
- дуплікатуру діафрагми, що розділяє правий геміторакс;
- «підковоподібну» легеню.

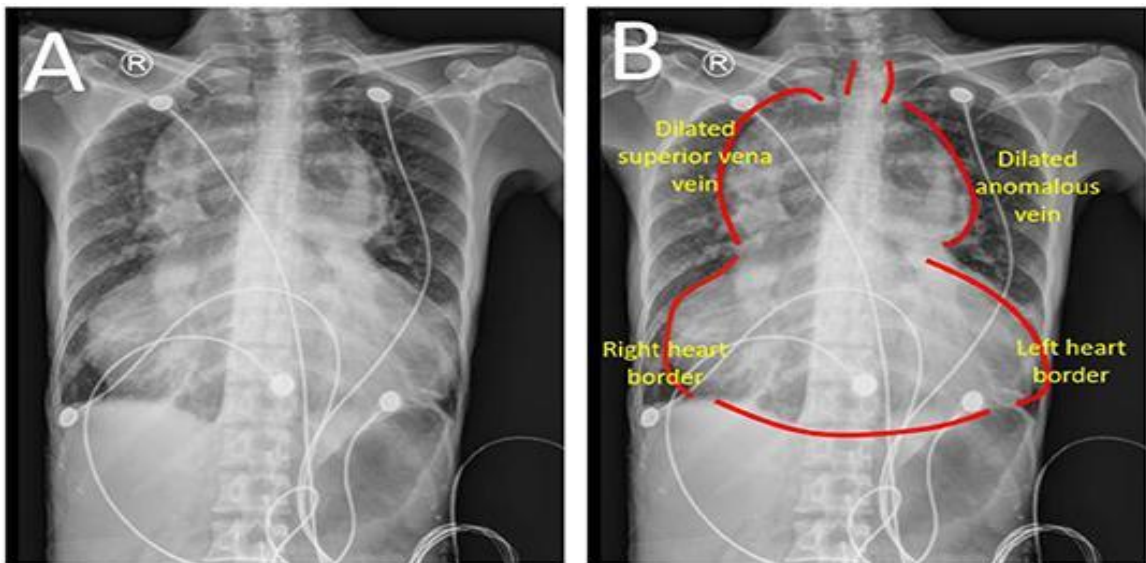
Тотальний аномальний дренаж легеневиких вен

Типи залежно від місця відтоку легеневої венозної крові в системний кровообіг: надсерцевий, серцевий, інфрасерцевий та змішаний.

Супракардіальний (надсерцевий) тип складає до 55%. Легеневі вени загальним колектором або окремо дренуються у верхню порожнисту вену або її гілки (непарну вену, ліву безіменну або додаткову верхню порожнисту вену), яка збирає венозну кров від верхніх кінцівок і голови.

Рентгенологічно визначається симптом «Сніговика» (“Snowman”).

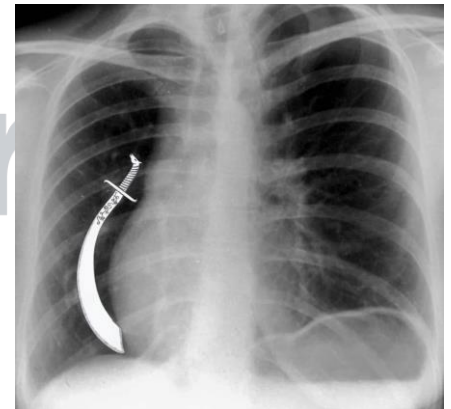
Частковий аномальний дренаж легеневих вен

Синдром ятагана (Scimitar syndrome)

— рідкісна вроджена патологія, що характеризується аномальним впадінням правих легеневих вен у нижню порожню вену за допомогою вени, що нагадує за формою турецьку шаблю.

Аномальна вена може впадати в:

- нижню порожнисту вену (найчастіше);
- праве передсердя;
- ворітню вену.

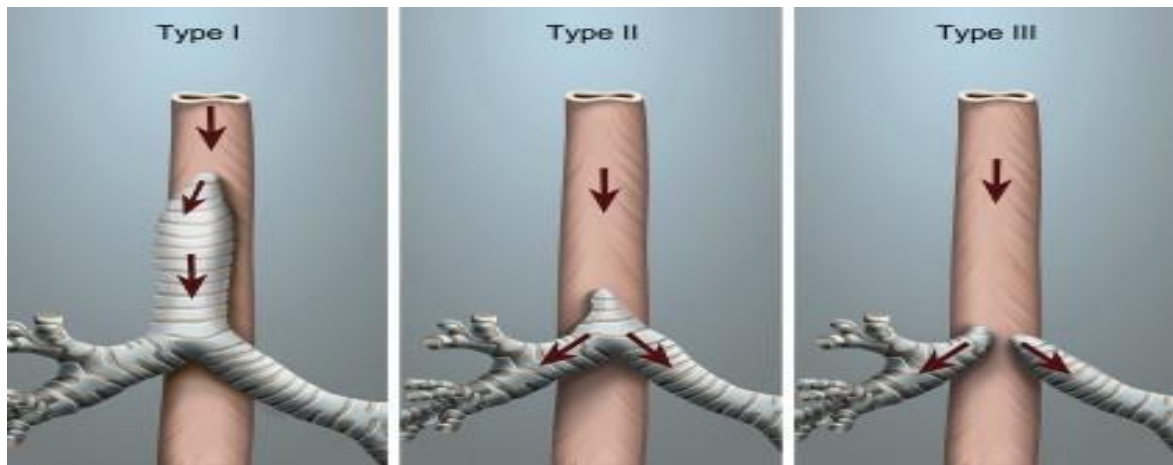
Non-mass-like lesions

(без судинних аномалій)

Аномалії трахеобронхіального дерева

— це гетерогенна група, що характеризуються шумним диханням і аномальною стисливістю магістральних дихальних шляхів.

Вроджені вади трахеї — агенезія/атрезія трахеї — повна відсутність трахеї в результаті відсутності її закладки або розвитку.

Тип I — це атрезія частини трахеї з нормальною, але короткою дистальною частиною трахеї, нормальними бронхами та TEF (20%).

Тип II — є повна атрезія трахеї, але нормальна біфуркація та бронхи (60%).

Тип III — не має трахеї, а бронхи відходять безпосередньо від стравоходу (20%).

Сполучення зі стравоходом забезпечує надходження невеликої кількості повітря до легень при вдиху, однак, цієї кількості виявляється явно недостатньо, тому смерть дитини неминуча.

У стані крайнього ступеня стенозу дитина живе близько 20–30 хв.

Вроджені вади трахеї — трахеомаліяція/трахеобронхомаліяція

— вроджена слабкість стінки трахеї й (або) великих бронхів, що пов'язана з патологічною м'якістю їх хрящового каркаса.

- Інспіраторна КТ не може встановити діагноз; однак розширена трахея (> 3 см), особливо з заднім викривленням перетинчастої частини (таким чином, стаючи круглою), може вказувати на надмірну податливість трахеї та, таким чином, припустити діагноз.
- Коронарний діаметр трахеї перевищує сагітальний.
- Колапс дихальних шляхів на видиху до < 50% очікуваної площі просвіту.
- Серпоподібна або півмісячна деформація трахеї.
- Виключення зовнішнього стиснення.

Вроджені вади бронхів — синдром Вільямса-Кемпбелла (Williams–Campbell)

— вроджений дефект хрящової тканини бронхів з 3–4 по 6–8 порядки. Дистальніше зони ураження хрящова тканина з'являється знову.

Слабкість бронхіальної стінки призводить до вираженої дискінезії бронхів — надлишкового розширення їх просвіту на вдиху і звуження на видиху.

Ці зміни супроводжуються вираженими порушеннями дренажної функції, унаслідок чого розвивається гнійний ендобронхіт.

Mass-like lesions

З судинними аномаліями

Легенева секвестрація

— поєднана вада розвитку (легеневої тканини, бронхів і судин), при якій частина легеневої тканини, зазвичай з кістозним переродженням, виявляється відокремленою (секвестрованою) від нормальної легені, не пов'язаної з бронхіальною системою, і забезпечується кров'ю артеріями великого кола кровообігу (аорта та її гілки).

Внутрішньолегенева секвестрація (інтралобарна):

- 75-85% випадків;
- не має власної плеври;
- системна артерія живлення;
- венозний відтік зазвичай через легеневі вени (95%), але може відбуватися через ворітну вену, праве передсердя або нижню порожнисту вену;
- локалізація — нижня частина лівої легені (55–60%).

Позалегенева секвестрація (екстралобарна):

- 15-25% випадків;
- відокремлена плеврою від нормальної легені;

- системна артерія живлення;
- венозний відтік найчастіше через системні вени в праве передсердя (80%);
- локалізація — внутрішньогрудна, піддіафрагмальна (10%).

Бронхолегенево-передньокишкова мальформація (БЛПК), яка пов'язана зі шлунково-кишковим трактом

Псевдотуморозна форма

Mass-like lesions

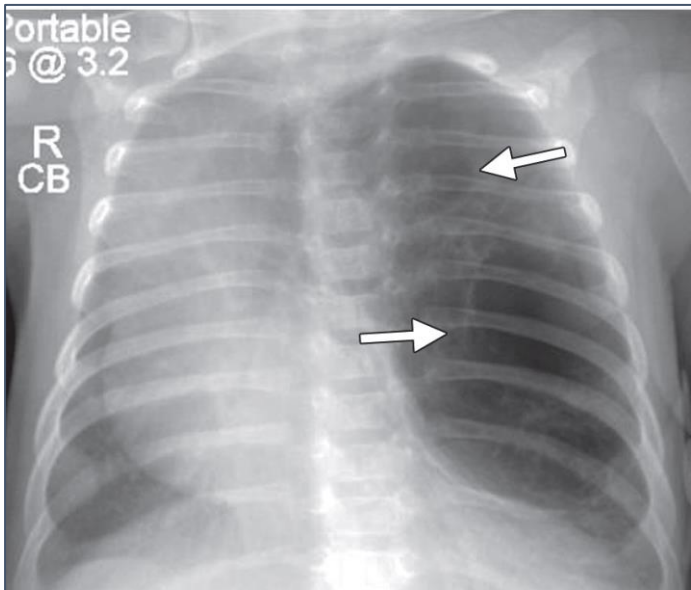
Без судинних аномалій

Congenital pulmonary airway malformations (CPAM)

— вроджені мальформації дихальних шляхів легень; термін, що прийшов на зміну кісто-аденоматозній ваді розвитку легень у 2002 році, нині широко використовується у світовій літературі.

- ❖ CPAM є результатом зупинки розвитку легень на різних етапах ембріогенезу.
- ❖ CPAM супроводжуються порушенням морфогенезу легень і можуть вражати легеневу тканину у вигляді кістозних, аденоматозних або комбінованих форм.
- ❖ CPAM може бути діагностована внутрішньоутробно і є найпоширенішою вадю легень, що діагностується внутрішньоутробно (складають до 40% від усіх вад легень).

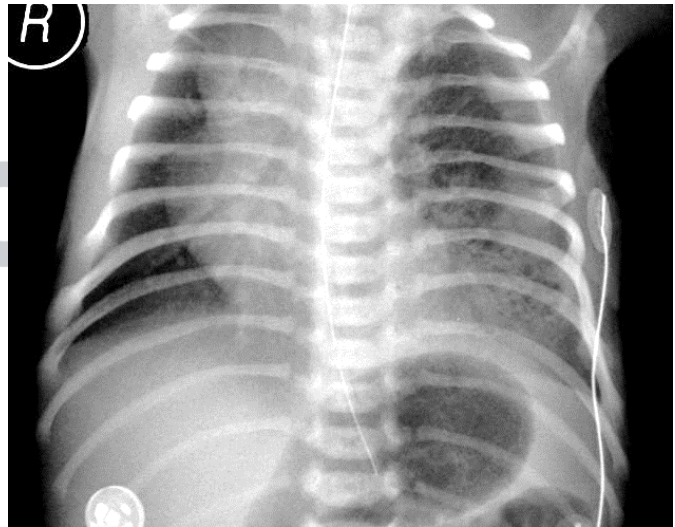
СРАМ 1 тип

- Нерівномірне підвищення повітряності легені або частки легені внаслідок великої кісти, може бути з горизонтальним рівнем рідини.
- Наявність mass-ефекту!
- На КТ — наявність великої кісти (3–5 см) або кількох дрібніших кіст, які чергуються з безповітряними ділянками.
- Ускладнення — пневмоторакс.

СРАМ 2 тип

- Наявність кіст дрібнішого діаметра (0,2–2,5 см), які чергуються з вираженішими тканинними елементами.
- Об'ємний вплив проявляється зміщенням середостіння в здоровий бік.

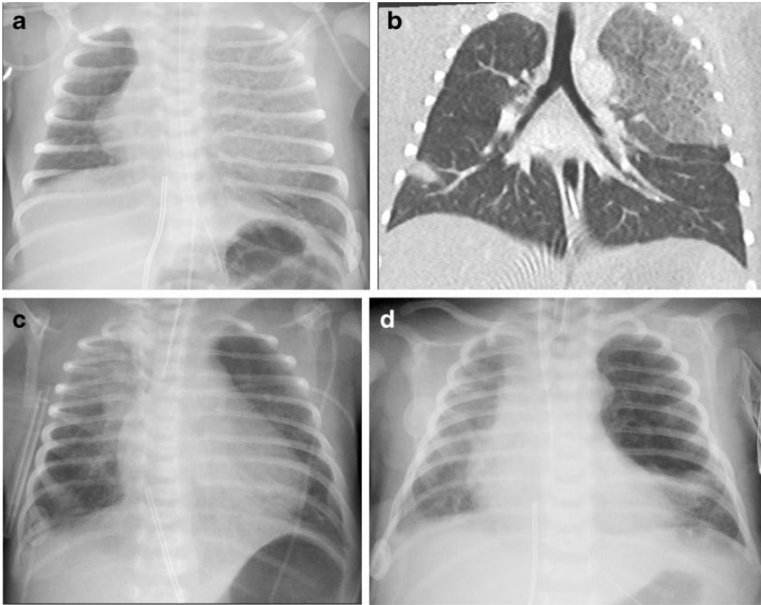

СРАМ 3 тип

При рентгенологічному дослідженні та КТ визначається як ураження частки або легені некістозного (солідного) характеру, що викликає значне зміщення середостіння, гіповентиляцію прилеглих відділів.

Вроджена лобарна гіперінфляція (CLH, CLE, CLO)

Congenital lobar overinflation, вроджена локалізована емфізема, емфізема напруги

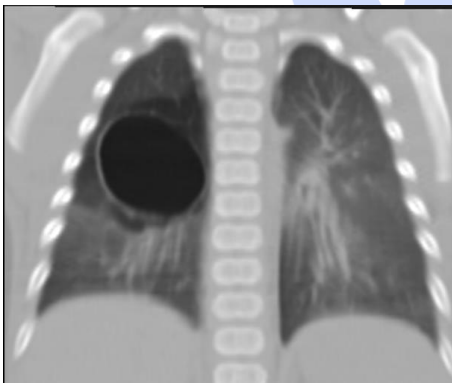
В основі лобарної емфіземи лежить:

- вроджений дефект хрящів бронха ураженої частки легені;
- здавлення бронха ззовні;
- порушення бронхіальної прохідності з розвитком клапанного механізму типу «повітряної пастки», обумовлене

гіпертрофією слизової оболонки бронха з утворенням складок і слизових пробок.

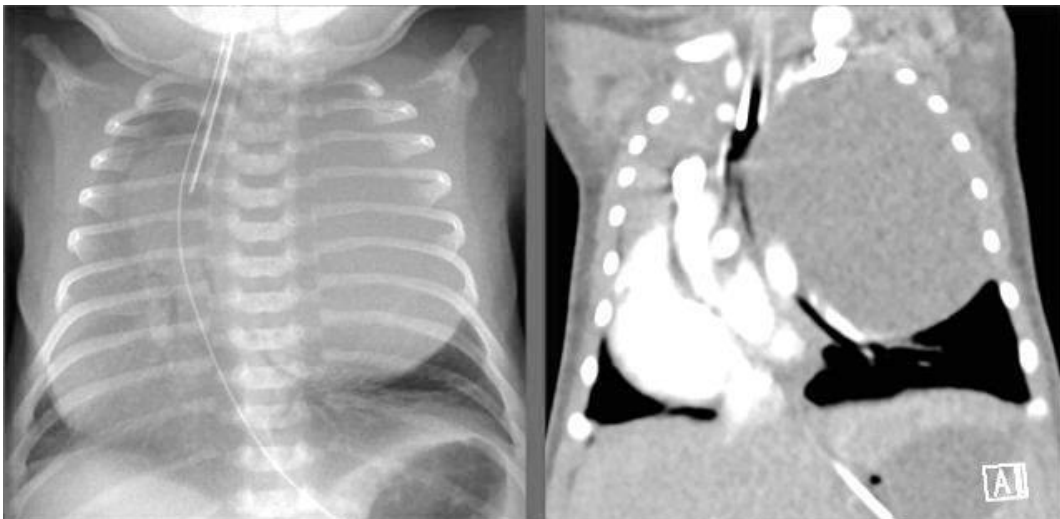
Кісти легень

(бронхогенна, бронхіальна, повітряна бронхогенна)

- Є вадю розвитку одного з дрібних бронхів і становить округле порожнинне тонкостінне утворення, яке вистелене зсередини епітелієм і містить слизову рідину або повітря.

- Бронхогенні кісти зазвичай розташовані в середньому середостінні (65–90%), особливо в субкаринальній ділянці, але вони також можуть розташовуватися в паренхімі легень (12–20%).

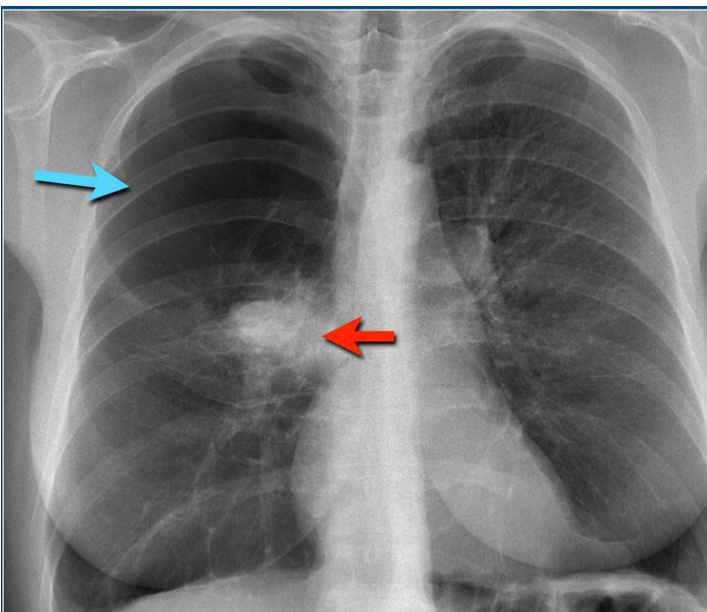
Сполучення між кістою і бронхіальним деревом може виникати вторинно в результаті інфекційного прориву її вмісту через стінку прилеглого бронха.

Атрезія бронха

- Формується в результаті облітерації проксимального відділу сегментарного бронха (верхньо-задній сегмент лівої верхньої частки (50%), права верхня частка (20%), нижні частки (по 15%) і рідко права середня частка (< 5%).
- Бронх закінчується сліпою кишенею, яка не сполучається з центральним бронхом (бронхоцеле).
- Форма бронхоцеле — трубчаста, куляста, розгалужена

Типова тріада симптомів:

- центральний вузлик або утворення, що представляє мукоїдне ущільнення дистальніше атретичного бронха (бронхоцеле);
- гіперпрозорість ураженого сегмента («повітряні пастки»), пов'язана з потраплянням до цього сегмента повітря з сусідніх сегментарних бронхів із наявних колатералей;
- гіпоперфузія ураженого сегмента з недостатністю судин (олігемія).

Новонароджені:

- частка або сегмент дистально до атретичного бронха заповнені рідиною, яка поступово замінюється повітрям;
- розсмоктування рідини відбувається протягом першого тижня життя;
- вентиляція за рахунок колатерального дрейфу повітря через внутрішньоальвеолярні пори Кона та бронхоальвеолярні канали Ламберта через неповні внутрішньолегеневі щілини.

1 доба життя

4 місяця життя

Використані джерела

1. Лекційний матеріал курсу «Променева діагностика аномалій та вад розвитку легень, бронхів та легеневих судин», блок №2:
  - «Аномалії та вади розвитку. Non-mass-like lesions» — Шаповалова Вікторія Вікторівна;
  - «Аномалії та вади розвитку. Mass-like lesions» — Шаповалова Вікторія Вікторівна.
2. <https://doi.org/10.1007/978-1-4419-5872-3>
3. Shanmugam G. Adult congenital lung disease. *Respirology* 2006;114:496-501. Berrocal, et al. Congenital anomalies of the tracheobronchial tree, lung, and mediastinum. *Radiographics* 2003; 24:e17
4. J.-S. Hsu et al. / *Journal of the Chinese Medical Association* 75 (2012) 87e90
5. <https://doi.org/10.3389/fcvm.2022.942808>
6. *N Engl J Med* 2013; 368:e6 DOI: 10.1056/NEJMicm1206677
7. Ottomeyer et al. *BMC Pediatrics* (2023) 23:238
<https://doi.org/10.1186/s12887-023-04049-3>
8. Pike, Damien; Mohan, Sindu; Ma, Weijing; Lewis, "Pulmonary imaging abnormalities in an adult case of congenital lobar emphysema." ***Radiology Case.2015 Feb;9(2):9-15***
9. *Mediastinum* 2023;7:26 | <https://dx.doi.org/10.21037/med>

Додаткова література

1. **ESR/ESPR. "ESR Essentials: imaging of common paediatric pulmonary diseases-practice recommendations"** *European Radiology*, 2025. – Дуже практичний документ: алгоритм, коли робити рентген, УЗД, КТ, МРТ у дітей з легеневою патологією, включно з вродженими ураженнями.
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/39881039/>
2. **Cancemi G. et al. "Congenital Lung Malformations: A Pictorial Review of Imaging Findings and Management"** *Children*, 2024. – Дуже наочна стаття: від агенезії/гіпоплазії до СПАМ, секвестрації, бронхогенної кісти, з акцентом, що КТ/МРТ –

методи вибору для диференціації паренхіми, бронхіального дерева і судин. https://www.mdpi.com/2227-9067/11/6/638?utm_source=

3. **Plut D. et al. “Pediatric Congenital Lung Malformations: Contemporary Imaging Perspectives”** *Seminars in Roentgenology* або подібний журнал, 2024 – сучасний огляд підходів до візуалізації CLM (КТ-ангіо, МР, ролі рентгену і пренатальної діагностики). https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0037198X24000282?utm_source=
4. **“Congenital abnormalities” у розділі *Thoracic Imaging (Oxford/OUP)*** – глава про вроджені аномалії легень, бронхів, середостіння з візуальним матеріалом. <https://academic.oup.com/book/24901/chapter-abstract/188711412?redirectedFrom=fulltext&login=false>
5. **Attar M.A. “Developmental Lung Anomalies” у сучасному педіатричному/торакальному атласі (Springer, 2022)** — розглядає ембріологію, класифікацію та КТ/МРТ-ознаки. https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-93997-7_3?utm_source=
6. **Fichera 2024 (Pediatric congenital pulmonary malformations)** – https://link.springer.com/article/10.1007/s40336-024-00632-5?utm_source=